

עלון דברי חיים לפרשת וישב וחנוכה

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען"

נאמר ברש"י: ביקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף.

מה פשר הלשון "קפץ עליו רוגזו של יוסף", הלא קפיצה היא לשון דילוג וזריזות, ומה עניינה לכאן?

יעקב התשתוקק והתאוה "לישב בשלוח", דהיינו לזכות ליום שבו "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", שאז לא יהיה עוד שעבוד מלכויותו ויוכלו ישראל לעבוד את ה' בשלוח ובנחת.

וכך כתב הרמב"ם בסוף הלכות מלכים: לא נתאו החכמים והנביאים לימות המשיח, לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בעובדי כוכבים, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח, אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיזכו לחיי העולם הבא. עד כאן מדברי הרמב"ם.

אולם, יש סדר לבריאה, ויש זמנים ומועדים למאורעותיה ומקריה, ומכיון שמן השמים נגזרו על ישראל גלויות ושעבודים, הרי גאולתם לא תבוא לפני שימלאו ימיהם של כל אותם גלויות ושעבודים. אולם כשראה הקב"ה עד כמה מתאוה יעקב "לישב בשלוח" ולזכות לגאולה השלימה, שאז יוכל לעבדו בשלוח ונחת, מה עשה? "קפץ עליו רוגזו של יוסף", זירזו והקדים את מקרהו של יוסף, שממנו התחילה השתלשלות המאורעות שהביאה לשעבוד מצרים, ובעקבות זאת תורזו ותקדם הגאולה השלימה, כי בא מועד.

תכלת מרדכי

"וישנאו אותו...ויקנאו בו אחיו"

תחילה "וישנאו אותו" ולבסוף "ויקנאו בו אחיו", מה השתנה בינתיים שהשנאה פנתה את מקומה לקנאה?

התורה מספרת לנו מה היתה סיבת השנאה: "ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל אחיו

וישנאו אותו", ולכאורה, במה אשם הבן שהאב אותב אותו יותר מאחיו? לכל היותר זהו חסרון באב, אבל בודאי אין זה חסרון בבן עצמו! יתר על כן, הלא התורה בעצמה מגלה לנו כי הסיבה לאהבתו הגדולה של יוסף היתה "כי בן זקונים הוא לו", ואם כך בודאי אין מקום לשנאה!

התשובה היא, שהם סברו שחביבותו הגדולה של יוסף בעיני אביהם איננה משום היותו בן זקונים, שאם כן, הרי יש בן זקונים קטן יותר – בנימין, ומדוע אותו אין אביהם יותר משאר אחיו. על כרחק שלא זו הסיבה, אלא יש סיבה אחרת לגמרי: יוסף מוציא את דיבתם רעה אל אביהם, ועל ידי כך הוא צד את לבו וקונה את אהבתו. ומשום כך שנאו את יוסף שנאה גדולה.

לאחר מכן, מספר להם יוסף על חלומו: **"והנה קמה אלומתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחוו לאלמתי"**. כשראו האחים כי הם נדמים בעיניו כקש וגבבא, הגביר הדבר עוד יותר את שנאתם אליו: **"ויוסיפו עוד שנא אותו"**, ומדוע? **"על חלמתי"** – בגלל החלום על האלומות, אשר הוסיף שנאה לשנאה שכבר שנאוהו, **"ועל דבריו"** – על הדיבה שהוא מוציא אליהם אצל אביו.

אלא שאחר כך בא החלום השני: **"והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי"**. עתה נוכחו לדעת שאין הוא מחשיבם לאלומות קש אלא לכוכבי שמים, אם כן, מה שהביא את דיבתם רעה אל אביהם, אין זה מכיון שהוא מבטלם לגמרי ואין הם נחשבים בעיניו כלל. לא כן הדבר, שהרי הוא מחשיבם ככוכבים מאירים וזוהרים, אלא שעם כל מעלתם הוא סבור שהוא עולה עליהם. כאשר אדם סבור שאחיו אנשי מעלה הם,

וכל "חסרונו" הוא בכך שהוא סבור כי הוא נעלה מאחיו, אין זו סיבה לשנאה אלא לקנאה, ולכן **"ויקנאו בו אחיו"**...

הבן איש חי

לחנוכה

"אפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר

כסותו ולוקח שמן להדליק" [שולחן ערוך]

לכאורה קשה להבין מדוע מצות נר חנוכה שונה יותר מכל המצוות שאם אין לו כסף הוא פטור, כי אונס רחמנא פטריה, ואילו בחנוכה חייבו לחזור על הפתחים?

אלא, שבכל המצוות קיימא לן שאם יש לו מחשבה טובה לעשות את המצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו קיים את המצוה. כלומר, המחשבה מועילה לו כאילו עשה את המצוה בתוך החדר בשבילו ולעצמו.

אבל את פרסומי ניסא אי אפשר לעשות במחשבה, שהרי יהיה מה שיהיה, לאחרים לא יתפרסם הנס, ולכן פה חייב למכור מלבושי כדי לקנות נר חנוכה.

האבני נזר

נאמר במגילת אנטיוכוס: בואו ונעלה עליהם ונבטל מעליהם הברית אשר כרת להם אלוקים: שבת, ראש חודש ומילה.

הקשה המהרי"ד מבעלו מדוע גזרו דווקא על שלשה דברים אלו? והסביר כי ג' דברים אלו יש בהם אופנים של היתר, דהיינו, שבת – פיקוח נפש דוחה שבת. מילה – מי שמתו אחיו מחמת מילה פטור מלימול. חודש – אם לא באו השליחים להעיד שראו את הלבנה בחידושה, החודש מקודש למרות שלא היתה עדות.

לכן באו היוונים וגזרו דווקא על ג' דברים אלו כי חשבו שאם יש בדברים אלו היתרים יהיה להם יותר קל, אך בני ישראל לא הלכו אחרי היתרים.

וגם אחרי הניצחון היה להם היתר להדליק בשמן טמא שהרי טומאה הותרה בציבור, ואעפ"כ החמירו על עצמם לקיים את המצוה רק בשמן טהור, ולכן נעשה להם הנס בשמן.

ונראה שכוונתו היא להראות שגם היצר הרע הולך בדרך זו, תמיד מראה לנו על דברים מסויימים שבהם יש אופנים של היתר ומנסה לפתות אותנו להקל ולהתיר, ועל ידי זה למצוא פתח לדברים חמורים יותר.

לאור הנר

בא' מימי החנוכה הופיע רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל במושב יסודות כדי להשתתף בשמחת חנוכת הבית של בית הכנסת המקומי. כיון שנתכבד לשאת דברי ברכה לכבוד המאורע, שילב בדבריו רעיונות מענייני דיומא, והסביר בין השאר את נוסח ההודאה שאומרים בתפילה ובברכת המזון "על הניסים ועל הנפלאות ועל המלחמות".

הוא שאל: מהו שאנו מודים על המלחמות, וכי אוהבי מדון אנחנו, ועל חרבנו נחיה, ששמחים כביכול על שזימן לנו ה' מלחמות, וכי לא מתאים יותר שנודה על הנצחונות שבהם מיגרנו את האויב?

והשיב שלהודות על הניצחון – עדיין מוקדים מידי. הלא המלחמה ביוונים היתה מלחמה רוחנית בעיקרה. מלחמת הקדושה נגד הטומאה, והניצחון הסופי לא יהיה אלא בעת שיבוא משיח צדקנו... אפס, בינתיים מודים על עצם הדבר שאנו נלחמים על כך שבכל המצבים הקשים ביותר שהטומאה מאיימת להשתלט ולכבוש הכל, יהודים אינם נכנעים אלא מלחמים בעוז על יהדותם...

הרב מפוניבז'

מנהג ישראל שבחנוכה משחקים בסביבון. והחפץ חיים היה אומר: מצב העולם הזה מזכיר כל כך הסביבון, הוא חג במהירות רבה, מסתובב כאחוז טרוף, אבל יש לו ידית אחיזה בראשו, מישהו אוחז בו וסובבו.

אכן כך, מישהו מריץ פה את התהליכים האלו, מישהו במרום מנווט אותם. הוא הדין בכל מאורעותינו, ובפרט בזמנינו, ערב הגאולה השלימה, הנצחיות. מן השמים מובילים כאן מהלך, ואנו נקלעים לתוכו כלתוך מערבולת, ומכל זה תצמח הישועה, והסביבון שלנו ינוח על האות הזוכה במהרה!

חפץ חיים

שבת שלום! חנוכה שמח!

יוצא לאור לרגל חבר מצוה של הבחור היקר
יוסף שלום טויטו ז"ל! שיזכה לגדול בתורה זיר'ש!

לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kosssover@gmail.com